

Kolumni Sika-lehteen 11.11.2010
Sirkka-Liisa Anttila
maa- ja metsätalousministeri

Elintarvikeketjulle vahvistumisen mahdollisuuksia

Viimeisen kolmen vuoden aikana Euroopan unionissa on noussut voimakkaasti esiin tarve vahvistaa eurooppalaisia elintarvikeketjuja ja erityisesti alkutuottajan asemaa ketjussa. Tähän antoivat vuonna 2007 sysäyksen elintarvikkeiden kuluttaja- ja tuottajahintojen voimakkaat vaihtelut, maailman ruokakriisi ja Eurooppaa vaivannut maitoalan kriisi. EU:lta vaadittiin toimia tilanteen vakauttamiseksi.

EU:n komissio julkaisi vuoden 2009 syksyllä tiedonannon "Toimivampi elintarvikeketju Eurooppaan". Tiedonannossa on kattavalla tavalla kuvattu globaalien ruokamarkkinoiden toimintaa. Selvitykset osoittavat, että alkutuottajat samoin kuin pienet elintarvikeyritykset ovat yleensä kaikkein heikoimmassa asemassa elintarvikeketjussa.

Olen sitä mieltä, että EU:ssa tarvitaan toimenpiteitä sen takaamiseksi, että kaikki elintarvikeketjun osapuolet saavat oikeudenmukaisen osuuden ketjun arvonnalisästä. EU-tason toimien tärkeyttä on korostanut valtaosa myös muiden EU-maiden maatalousministereistä.

Elintarvikeketjuun tarvitaan läpinäkyvyyttä lisää. Tätä perätään myös komission tiedonannossa. Tällä hetkellä on saatavilla tietoa tuottajahinnoista ja kuluttajahinnoista, mutta hintojen ja katteiden muodostuminen näiden välillä ei ole läpinäkyvää. Osa hintatiedoista kuuluu luonnollisesti yrityssalaisuuksien piiriin, mutta EU:ssa pitäisi löytää keinoja, jolla informaatiota voitaisiin paremmin kerätä. Hintojen vertailuun tarvitaan yhdenmukaiset perusteet koko EU:ssa.

EU:ssa on katsottu, että elintarvikeketjun hyvän kauppataivan vastaisten käytäntöjen kitkemiseksi on ryhdyttävä toimenpiteisiin. Tämän vuoksi tuottajien ja teollisuuden välisille sopimuksille aiotaan luoda EU-säädökset. Komissio kannattaa mallisopimusten laatimista. Komission odotetaan antavan lainsäädäntöehdotukset tuotantosopimukseen liittyen tämän vuoden aikana.

Suomessa tartuttu toimeen

Maa- ja metsätalousministeriössä valmistellaan tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden toiminnan mahdollistamista nykyistä laajempaan. Hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaatioista on jo nykyisin EU-säädöksiä. Suomessa toimii kolme tällaista organisaatiota. Valmistelussa oleva laki laajentaisi perustamismahdollisuuden myös muille aloille. Tällainen mahdollisuus on käytössä esimerkiksi Ranskassa ja Espanjassa. Myös Suomessa on annettava elintarvikeketjulle samanlaiset mahdollisuudet.

Tuottajaorganisaatiot ovat maatalousyrittäjien vapaaehtoisesti perustamia yhteenliittymiä. Niiden tehtävänä voi olla esimerkiksi tuotannon suunnittelu ja tuotteiden markkinoille saattaminen. Toimialaorganisaatiot puolestaan voivat olla tuottajien, teollisuuden ja/tai kaupan vapaaehtoisesti muodostamia yhteenliittymiä. Niiden tehtävänä voisi olla esimerkiksi hyvän yhteistyön rakentaminen toimialalle, neuvottelumekanismin ylläpitäminen, sopimusten määrittely ja menekinedistäminen. Yhdessä toimien ketju on paljon vahvempi globaaleilla markkinoilla.

Eräissä uutisissa väitettiin syyskuussa, että ministeriö valmistelisi EU-kilpailulainsäädännön vastaisia säädöksiä. Näin ei ole. Lain ja niiden perusteella hyväksytyjen tuottaja- ja

toimialaorganisaatioiden on oltava EU-säännösten mukaisia. Valmistelua jatketaan yhteistyössä muiden ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa ja eduskunnalle lakiesitys annetaan tämän vuoden aikana.

Sikataloudessa jälleen haastavat ajat

Sikasektori on taloudellisesti erittäin tiukalla. Rehuviljan hinnannousu lisää rehukustannuksia. Suuri haaste on saada kustannusten kasvu läpi koko ketjun tuottajahintoihin asti. Tuottajan neuvotteluvoiman vahvistaminen ketjussa on ensiarvoisen tärkeää, jotta ketjussa syntyvä arvonalisä ei jäisi ketjun vahvempien toimijoiden taskuun. Kustannusten nousun pitää näkyä tuottajan saamassa hinnassa: muutoin ei sianlihantuotannollamme ole toimintaedellytyksiä.